

5.

Tarihte bir “ilerleme”den, tarihin belirli bir amaca do ğru gittiğinden ve tamlaşma durumunda artık daha tam bir duruma ilişkin bir arayışın olmayacağı bir süreçten söz edenlerin görüşlerini dayandırdıkları bir diğ er düşünür K. Marx’tır. Marx’a göre bu süreç sınıf kavgasına dayandırılarak açıklanmaktadır (Marx, 1998:22-23). Ancak buraya geçmeden önce Materyalist Tarih Anlayışı’nın öncüllerine bakmak yerinde olacaktır.

Marx’a göre insanlar kendi geçim araçlarını üretmeye başlar başlamaz, kendilerini hayvanlardan ayırt ederler. Bu, Marx’a göre, insanların kendi fiziksel örgütlenişlerinin sonucu olan ileri bir adımdır. İnsanlar, kendi geçim araçlarını üretirken, dolaylı olarak, kendi maddi yaşamlarını da üretirler. Bu üretim tarzı, bireylerin belirli bir faaliyet tarz ını, onların yaşamlarını ortaya koyan belirli bir biçimi, belirli bir yaşam tarzını temsil eder. Bireylerin yaşamlarını ortaya koyuş biçimi, onların ne olduklarını kesin olarak yansıtır. Böylece, Marx’a göre, bireylerin ne oldukları, üretimleriyle, ne ürettikleriyle olduğu kadar, nasıl ürettikleriyle de ilgilidir. Diğ er bir deyişle, bireylerin ne oldukları üretimlerinin maddi koşullarına bağlıdır. Marx’a göre bu üretim, nüfusun çoğalmasıyla ortaya çıkar. Bu da, bireylerin kendi aralarındaki karşılıklı ilişkileri varsayar. Marx’a göre, bu ilişkilerin biçimi de yine üretim tarafından belirlenir.

Marx’a göre, üretim ve bireylerin ilişkileri çeşitli işbölümü ve mülkiyet biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşbölümünün gelişmesinin çeşitli aşamaları, farklı mülkiyet biçimlerini temsil eder. Diğ er bir ifadeyle, işbölümünün her yeni aşaması, çalışmanın konusu, aletleri ve ürünleri bakımından bireylerin kendi aralarındaki ilişkileri de belirler (Marx, 1993:40). Marx’a göre tarih, mülkiyet biçimlerine uygun olarak ayrı lmış sınıfların birbiriyle çatışmasıyla ilerlediğinden, öncelikle, mülkiyet biçimlerine bakmak yerinde olur. Marx’a göre, mülkiyetin ilk biçimi, aşiret mülkiyetidir. Bu mülkiyet biçimi, bir halkın av ve balıkçılıkla, hayvan yetiştirmeye ya da en yüksek aşamada, tarımla beslendiği, üretimin gelişmesinin ilk evresine karşılık gelir. Bu aşamada işbölümü, aile içindeki doğal işbölümünden biraz daha gelişmiş durumdadır. Mülkiyetin ikinci biçimi, birçok aşiretin ya sözleşme ya da fetih yoluyla bir kent halinde birleşmesinden ileri gelen ve köleliğin varlığını sürdürdüğü antik

komünal mülkiyet ve devlet mülkiyetidir. “Bu mülkiyet biçimi üzerine kurulmuş olan bütün toplumsal yapı, onunla birlikte halk iktidarı, taşınmaz özel

mülkiyetin

geliştiği oranda dağılır. İşbölümü daha da gelişmiştir. Kent ile kır arasındaki karşıtlığı daha o sıralarda görmeye başlarız” (Marx, 1993:41). Mülkiyetin üçüncü biçimi, feodal ya da zümre mülkiyetidir. “Bu mülkiyet feodal çağ boyunca bir yandan serflerin emeğinin boyunduruk altına sokulduğu toprak mülkiyetine, öte yandan da küçük bir sermaye yardımıyla kalfaların emeğini yöneten kişisel emeğe dayanır” (Marx, 1993:43). Bu mülkiyet

biçiminde işbölümü diğer iki mülkiyet biçimindekinden daha az görölmeye başlanmıştır.

Kısaca, Marx, aşiret toplumundan yola çıkarak, sosyal çelişkilere bağlı sınıf mücadeleleri ile köleci topluma, oradan feodal topluma, sonra kapitalizme geçileceğini söylemiştir. Ona göre, her aşama bir öncekine göre daha ileridir. Kapitalizm ise iki sınıf, diğer bir deyişle burjuvazi ve proletarya arasındaki mücadele sonunda yerini komünizme terk edecektir ve tarih, bu düzenden daha iyi bir düzenin olamayacağı ve artık en iyi düzene ulaşılmış olunacağından yeni ve en iyi düzeni arama çabasının son bulmasıyla burada duracaktır, çünkü en ileri toplum kurulmuş olacaktır. Çünkü, Marx’a göre, komünist toplumda, diğer toplumlarda olan, iş paylaştırmaya başlanır başlanmaz herkesin kendisine dayatılan, onun dışına çıkamadığı, yalnızca kendine ait belirli bir faaliyet alanının olması, (“o kişi avcıdır, balıkçıdır, çobandır ya da eleştirmendir...”) ve geçinmek istiyorsa, bunu sürdürmek zorunda olması, durumu yoktur. Komünist toplumda hiç kimse bir başka işe meydan vermeyen bir faaliyet alanı içinde hapsolmaz, herkes kendi hoşuna giden faaliyet alanında kendini geliştirebilir, burada toplum genel üretimi düzenler, bu da, Marx’a göre, her gün farklı bir iş yapmak, hiçbir zaman sadece balıkçı, avcı ya da eleştirmen olmak durumunda kalmadan, sabah avlanmak, öğlen balık tutmak ve akşam eleştiri yapmak olanağını verir.

Komünizmin, Marx’a göre ulaşılabilecek en son ve tam yapı olmasının ikinci nedeni de yine üretimin komünistçe düzenlenmesiyle ilgilidir: Marx’a göre

üretimin komünistçe düzenlenmesiyle insanın kendi ürününe karşı yabancı tutumu ortadan kalkar, böylece arz talep ilişkisinin gücü ortadan kalkar ve insanlar, değişimi, üretimi ve karşılıklı ilişki tarzlarını yeniden kendi denetimleri altına alırlar.